

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน
สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO THE THREEFOLD TRAINING
FOR STUDENTS IN SCHOOLS UNDER BANGKOK METROPOLITAN
ADMINISTRATION

วนิดา กำพลรัตน์, Vanida Kumponratana¹

ระวิง เรืองสังข์, Rawing Ruangsanka²

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน, PhramahaYannawat Thitavaddhano³

E-mail : Supanniga2561@gmail.com

Received: May 17, 2022 Revised: June 29, 2023

Accepted: June 29, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีวัตถุประสงค์เพื่อ

- 1) ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และ
- 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมพบว่า ด้านผู้เรียน: นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้า ทำให้เสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้า ทำให้เสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน ด้านเนื้อหาวิชา: มีการวัดและประเมินผลขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละคน ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์: สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ขาดความเหมาะสมกับเด็กพิเศษประเภทต่าง ๆ ด้านสภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้: การจัดห้องเรียนสะอาดเรียบร้อย อีกทั้ง

¹ ภาควิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² คณะครุศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ คณะครุศาสตร์ ภาควิชาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การจัดให้มีห้องเรียนให้มีแสงสว่างตามเกณฑ์มาตรฐาน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน: ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน สอนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมีอาการกดดันจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ และ

2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความถูกต้อง และเมื่อเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความเป็นประโยชน์ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความเป็นไปได้

คำสำคัญ: (การจัดการเรียนรู้), (หลักไตรสิกขา), (โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร)

Abstract

This research was a research and development containing the following purposes;

1) to study the problem of learning management of students in schools under Bangkok Metropolitan's Administration; 2) to develop a learning management model according to the threefold training (Tri-Sikkha) principles for students in schools under Bangkok Metropolitan's Administration. The results of the study were found that 1) In overall, the problems of learning management for students in schools under Bangkok Metropolitan's administration were; On the learner side: students with special needs had slow ability in learning, needing more time to explain in class, In the aspect of subject's content: lack of knowledge and understanding for designing/adapting the course to suit each individual's disabilities, In the aspect of media/learning resources, tools and equipment: media, space, building and facilities were inadequate for different types of special needs, In the aspect of environment and learning atmosphere: classroom arrangements were clean and tidy. In addition, the provision of light settings in the classrooms were in accordance with standards, In the aspect of interaction between students and in-class psychological atmosphere: learners might attend the sessions without having breakfast or lunch prior to class And on the teacher side: teachers might have pressure from higher administrative levels or from personal concerns such as economic or family constraints. 2) As for developing Learning Management Model for schools under Bangkok Metropolitan's administration, Accuracy had highest average, and, when sorted in descending order, were Benefits and Appropriateness, while Feasibility had the lowest mean. 3) The result of proposing model of Learning Management in accordance with threefold

principles consisted of five important components: 1) the principle of learning management according to the threefold principles 2) the objectives of the learning management according to the threefold principles 3) the model of the student's learning management according to the threefold principles 4) the implementation of the model and 5) Conditions of success.

Keywords: (Learning Management), (Threefold), (Schools under Bangkok Metropolitan)

1. บทนำ

การเรียนรู้ของมนุษย์ทำให้สามารถจัดการกับสถานการณ์ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับชีวิตอย่างถูกต้อง เพราะหากไม่ทำให้เข้าใจเรื่องของชีวิต การเรียนรู้มันจะไม่เป็นประโยชน์อาจมีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด การเรียนรู้จึงต้องควบคู่กับการดำเนินชีวิตไปด้วยกัน และชีวิตต้องเป็นชีวิตแห่งการเรียนรู้หรือเรียกว่าการเรียนรู้ตลอดชีวิต แต่สถานการณ์ของโลกในปัจจุบันมีเหตุการณ์เกิดขึ้นมากมายทั้งโรคภัยต่างๆ ที่เข้ามาเกิดขึ้นในโลก จนถึงการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในหลากหลายมิติของคนทั่วโลก ตั้งแต่การทำงาน การรักษาสุขภาพ แม้แต่การศึกษาเองก็ต้องเผชิญกับภาวะของการปรับตัวครั้งใหญ่เช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้ทำให้ทั่วโลกต่างหันมามาตรการรับมือที่ดีที่สุด ก่อนมาลงเอยด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมหรือ Social Distancing จนนำไปสู่การปิดเมือง ปิดเศรษฐกิจ และปิดสถาบันการศึกษาในเวลาต่อมานั้น กลายเป็นสาเหตุให้นักเรียนจำนวนกว่า 1.5 พันล้านคน หรือมากกว่า 90% ของนักเรียนทั้งหมดในโลกได้รับผลกระทบถูกบั่นป่วนกระบวนการเรียนรู้ และบางส่วนยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีบทบาทในโลกการศึกษาแบบปัจจุบันทันด่วน ซึ่งให้เห็นถึงประเด็นด้านความเหลื่อมล้ำที่อาจรุนแรงสาหัสมากขึ้นเป็นทวีคูณ การมาเยือนของวิกฤตโรคระบาดทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลากหลายด้าน เป็นต้นว่า เราจะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรโลกการศึกษารูปแบบใหม่หลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำแย่กว่าเดิม⁴ และจากสถานการณ์ของการระบาดโรคโควิด-19 ทำให้สถานที่ต่างๆ ต้องมีมาตรการที่ป้องกันการแพร่ระบาด หนึ่งในสถานที่ทางภาครัฐได้ออกมาตรการอย่างเข้มข้น คือ โรงเรียน ที่ได้มีการ

⁴ วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, โรคใหม่ สร้าง โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่ : อนาคตการศึกษาไทยยุค

เลื่อนการเปิดภาคการศึกษาออกไปถึงเดือนกรกฎาคมนี้ เนื่องจากโรงเรียนเป็นแหล่งรวมตัวของนักเรียน คุณครู ผู้ปกครอง แม่ครัวและแม่บ้าน เป็นต้น และมีพฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน เช่น การเรียน เล่น รับประทานอาหาร มักจะเป็นกิจกรรมทำร่วมกัน จึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการแพร่กระจายของเชื้อโรคได้ง่าย⁵ ปัญหาดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ เด็กและเยาวชนไทยในปัจจุบัน ยังได้เผชิญกับปัญหาสังคมมากมาย เช่น ปัญหาอบายมุข ยาเสพติด อาชญากรรม ปัญหาครอบครัวแตกแยก เป็นต้น อันเนื่องมาจากความเจริญทางด้านวัตถุ เทคโนโลยี วิทยาศาสตร์และความตกต่ำทางด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมปัญหาสังคมหลายๆ ด้านส่งผลให้เด็กและเยาวชนมีสภาพจิตใจที่ตกต่ำและขาดคุณภาพชีวิตที่ดีงาม คือ ขาดศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย ดังนั้นการปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบที่เกิดขึ้นจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อระบบสังคม ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับวิถีของคนและชุมชน หากได้พัฒนาสร้างสรรค์ และนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตก็จะสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญยิ่งของชาติที่ภาครัฐได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษ ตามนโยบายในด้านสังคมของรัฐบาลที่เน้นให้การศึกษาสร้างคนและสร้างความรู้สู่สังคมคุณธรรมการใช้พุทธธรรมนำการศึกษาอย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จะต้องศึกษาทำความเข้าใจพุทธธรรมอย่างถูกต้องแท้ ศึกษาอย่างลึกซึ้งต่อเนื่อง และศึกษาหลักพุทธธรรมตามความเหมาะสม แห่งวัยและผู้เรียนโดยใช้ปรากฏการณ์ชีวิตและสังคมมาเป็นตัวอย่าง ดังหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2551⁶ ได้กำหนดจุดหมายของหลักสูตรที่มุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้า การประกอบ อาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช ได้กล่าวไว้ว่า ทักษะของบุคคลในศตวรรษที่ 21 ที่คนทุกคนต้องเรียนรู้ตั้งแต่ชั้นอนุบาลไปจนถึงมหาวิทยาลัย และตลอดชีวิต คือ 3R ได้แก่ Reading (อ่านออก), (W) Riting (เขียนได้) และ (A) Rithmetics (คิดเลขเป็น) 7C ได้แก่ Critical thinking & problem solving (ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และทักษะใน

⁵ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19, [ออนไลน์] : <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/> [25 มิถุนายน 2563]

⁶ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย, 2552), หน้า 3-4.

การแก้ปัญหา) Creativity & innovation (ทักษะด้านการสร้างสรรค์ และนวัตกรรม) Cross-cultural understanding (ทักษะด้านความ เข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์) Collaboration, teamwork & leadership (ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ) Communications, information & media literacy (ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ) Computing & ICT literacy (ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร) Career & learning skills (ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้)⁷ การพัฒนาการเรียนรู้ตามหลักพุทธธรรม มีหลักของการเรียนรู้ 6 หลักดังนี้ 1) พระพุทธศาสนามองมนุษย์ในฐานะเอกัตบุคคล คือแต่ละคนมีนิสัย จริต ความต้องการ ความสนใจ และศักยภาพแตกต่างกัน ในเวลาเดียวกันมนุษย์ก็เป็นสมาชิกของ สังคม ซึ่งต้องอยู่ด้วยกัน อยู่ร่วมกับผู้อื่น 2) มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือเวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอนฝึกฝน และอบรมบ่มนิสัยได้ วัดได้ที่จิต ปัญญา และการแสดงออก 3) มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญามาตั้งแต่กำเนิดที่เรียกว่า สขาคติปัญญา มนุษย์สามารถได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยคะปัญญา) ได้ และจำเป็นจะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องยาวนาน 4) การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดขึ้นในวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งชีวิต การศึกษาจะต้อง พัฒนาทั้งกายและจิต พัฒนาขั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ และเรียนรู้ไปตาม ความเจริญเติบโตตามพัฒนาการของชีวิต 5) การเรียนรู้ของมนุษย์ มีหลักไตรสิกขาเป็นแกนหลัก คือ การฝึกฝนตนเองเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา โดยฝึกฝนตนเองเรื่องศีลเพื่อที่จะให้อยู่ได้ในสังคม ฝึกฝนสมาธิเพื่อที่จะ ควบคุมอารมณ์และภาวะของจิต ฝึกฝนปัญญา คือ ความรู้คิด ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด 6) การพัฒนาปัญญาหรือการทำให้เกิดปัญญา ต้องพัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวมข้อมูลที่เรียกว่า สุตมยปัญญา การฝึกฝนค้นคิดคือ จินตามยปัญญา และเน้นการฝึกฝนตนเองคือ ภวานามยปัญญา⁸ สังคมไทยในปัจจุบันเป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ที่มีระบบทุนนิยมขับเคลื่อนให้เกิดการแข่งขัน ทำให้วิถี ชีวิตของคนไทยในด้านความเจริญทางจิตใจ ไม่มีความสมดุลกับความเจริญทางวัตถุคนหลงลืมหลักธรรมของ ศาสนาจนเกิดเป็นปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในที่สุด สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการไม่บรรลุผลสำเร็จตาม จุดหมายของการศึกษาในด้านคุณธรรมจริยธรรมอย่างชัดเจน ดังนั้น กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังจริยธรรมในผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21 จึงเป็นแนวทางสำคัญเพื่อสร้าง จิตสำนึกให้เด็กและเยาวชนยุคใหม่ให้

⁷ วิจารณ์ พานิช, *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ดาตา พับลิเคชั่น จำกัด, 2555), หน้า 19.

⁸ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, “รายงานการอภิปรายเรื่อง พุทธธรรมนำ การศึกษาได้อย่างไร”, (กรุงเทพมหานคร: สกศ., 2544), หน้า 1-3

รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีในการ นำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อช่วยเหลือหลอมพฤติกรรมของพลเมืองให้ สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขและเจริญก้าวหน้าของประเทศไทย⁹ ปัจจุบันความรู้ ต่างๆ ในโลกขยายขอบเขตอย่างก้าวหน้า ประกอบกับประสิทธิภาพของเทคโนโลยีที่ทำให้ทุกคน สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ภายในเวลาไม่กี่วินาที การศึกษาและเรียนรู้ที่ต้องอาศัย “ครู” เป็นผู้สอน ความรู้อาจไม่จำเป็นสำหรับเด็กในยุคศตวรรษที่ 21 แล้วก็ได้ ถ้าหากครูไม่รู้จักที่จะปรับเปลี่ยน บทบาทเป็น “ผู้ฝึก” หรือ “ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้” เพื่อจุดประกายให้เด็กได้ ปฏิบัติตาม แล้ว อาจจะไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกยุคปัจจุบัน และอาจทำให้เด็ก เกิดความเบื่อหน่ายในกระบวนการเรียนรู้แบบเดิมๆ ซึ่งเด็กในยุคศตวรรษที่ 21 เป็นเด็กที่มีอิสระที่ จะเลือก แสดงความคิดเห็นเป็นตัวของตัวเอง มีความสนุกสนานและการเล่นเป็นส่วนหนึ่งของ งาน มีความร่วมมือและเป็นส่วนหนึ่งของทุกกิจกรรม ต้องการความรวดเร็วในการสื่อสาร หา ข้อมูลและตอบคำถาม และยังสร้างนวัตกรรมต่อทุกสิ่งทุกอย่างในชีวิต¹⁰ ดังนั้นทั้งครูและศิษย์ต่าง ต้องพัฒนาและปรับตัวเข้าหากันให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 อย่าง หลีกเลียงไม่ได้

ยิ่งโลกพัฒนาไปมากเท่าไร ปัญหาสังคม และปัญหาศีลธรรมยิ่งมีมากและซับซ้อนมาก ยิ่งขึ้น และมักจะเกิดกับเด็กที่อายุน้อยลงขึ้นทุกที เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการล่วงละเมิด ทางเพศ ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว การส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกให้เด็กมี “ทักษะชีวิต” จะ สามารถช่วยป้องกันปัญหาได้ โดยให้เด็กรู้จักที่จะปฏิเสธ หรือ หลีกเลียงรู้จักการยืดหยุ่น และ ปรับตัว เป็นต้น ดังนั้น “ทักษะชีวิต” จึงเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ในยุคศตวรรษที่ 21 และปัญหา ดังกล่าว รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิต ไม่สามารถจัดดำเนินการได้ตาม ลำพังโดยผลัดภาระให้กับครู หรือ โรงเรียนได้เพียงอย่างเดียวจำเป็นต้องมีที่ครอบครัว และชุมชนต้อง มามีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาเด็กร่วมกัน

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าหลักไตรสิกขาจะมาช่วยเป็นส่วนหนึ่งของการ จัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างไร จะมีรูปแบบและวิธีการอย่างไรที่จะทำ ให้กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาขับเคลื่อน และเกิดทักษะชีวิตของเด็ก ให้เด็กสามารถอยู่

⁹ วิภาดา พินลา, “กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาเพื่อ ปลุกฝังจริยธรรมในผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21”, ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และ ศิลปะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 (เดือนมกราคม – เมษายน 2559), หน้า 143

¹⁰ วิจารย์ พานิช, *วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด, 2555), หน้า 20

ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม แข็งแรงต่อไป และผู้วิจัยจึงได้ทำคุณิพนธ์เรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

2.2 เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยมี 3 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ การจัดการเรียนรู้ หลักไตรสิกขาข้อมูลสถานศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากตำรา, บทความ, วารสาร, งานวิจัย, เว็บไซต์ และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร และแนวทางการแก้ไขปัญหในการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประกอบด้วย โดยการเลือกแบบเจาะจง และกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก โดยมีเครื่องมือ ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) มีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์แบบสามเส้า (Triangulation)

ขั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยได้ทำการร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจากข้อมูลที่ได้จากคำตอบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 จากนั้นได้นำมาพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และนำผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ไขตามผู้ทรงคุณวุฒิแล้วนำกลับไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิชุดที่สนทนากลุ่มทำการตรวจสอบความเหมาะสมอีกรอบ

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

1) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ด้านผู้เรียน พบว่า ด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหา คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้า ทำให้เสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน ปัญหาการจัดการเรียนรวมมีการดำเนินงาน ด้านการบริหารจัดการมีปัญหา คือ ครูการศึกษาพิเศษไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ด้านครูผู้สอนมีปัญหา คือ ครูผู้สอนไม่สามารถสอนนักเรียนได้เต็มศักยภาพครูผู้สอนยังขาดทักษะความรู้ในการสอนเด็กเรียนรวม ด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหา คือ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเรียนรู้ได้ช้า ทำให้เสียเวลาในการอธิบายในชั้นเรียน

2) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชา พบว่า การวัดและประเมินผลขาดความรู้ความเข้าใจในการปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละคน ด้านการจัดการเรียนการสอนครูต้องมีความรู้ถึงวิธีสอนและใช้วิธีการสอนที่แตกต่างกันออกไป และปรับวิธีการสอนการให้งานที่มีความยากง่ายแตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป

3) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ด้านสื่อ/แหล่งเรียนรู้ อุปกรณ์ พบว่า สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกอาคารสถานที่ควรมีความเหมาะสมกับเด็กพิเศษประเภทต่าง ๆ และด้านการให้บริการสนับสนุนโดยสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง เพื่อรับรู้สภาพปัญหาของเด็กความต้องการให้ช่วยเหลือให้ความรู้ความเข้าใจถึงวิธีดูแลและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

4) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ พบว่า การจัดสภาพที่มีปัญหาได้แก่ การจัดห้องเรียนสะอาดเรียบร้อยและตกแต่งอย่าง มีการจัดห้องเรียนให้มีโต๊ะเก้าอี้สภาพเพียงพอกับจำนวนนักเรียน อีกทั้งการจัดให้มีห้องเรียนให้มีแสงสว่างตามเกณฑ์มาตรฐาน

5) สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับบรรยากาศทางจิตวิทยาในชั้นเรียน พบว่า ผู้เรียนเข้าชั้นเรียนโดยไม่ได้รับประทานอาหารเช้า หรืออาหารกลางวัน ผู้เรียนเริ่มเรียนชั่วโมงแรกด้วยความรู้สึกหิวหรือบางครั้งผู้เรียนได้รับสิ่งกระทบกระเทือนใจติดตามมาเนื่องจากความไม่พร้อมของในครอบครัว เป็นต้น ส่วนทางด้านตัวผู้สอนนั้นอาจจะมีทัศนคติจากฝ่ายบริหารหรือจากครอบครัว เศรษฐกิจ การทางอาหารเข้าก่อนมาสถานศึกษาของผู้สอนมีเพียงน้ำแ้วเดียวเท่านั้น

4.2 ผลการวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนสำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลลัพธ์ที่ได้จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อจะได้ยกร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำหรับเป็นเครื่องมือในการสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนาต่อ ดังมีรายละเอียด ดังนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยและนำผลจากการศึกษามายกร่างรูปแบบซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ 1) หลักการ

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 2) วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 3) ตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน 4) การนำรูปแบบไปใช้ 5) เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักการจัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

หลักการจัดการจัดการเรียนรู้เป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับผู้ที่จะเป็นผู้สอน แม้ว่าผู้สอนจะมีเทคนิคการจัดการเรียนรู้เฉพาะ แต่ยังมีหลักการพื้นฐานเดียวกัน ซึ่งหลักการพื้นฐานนี้มี 4 ประการ คือ

1. หลักการเตรียมความพร้อมพื้นฐาน ได้แก่ การเตรียมตัวผู้สอนด้านความรู้ ด้านทักษะการจัดการเรียนรู้และด้านการแก้ปัญหาการจัดการเรียนรู้

2. หลักการวางแผนและเตรียมการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ การเตรียมเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การผลิตสื่อ เตรียมแบบทดสอบและข้อสอบ

3. หลักการใช้จิตวิทยาการเรียนรู้ เช่น หลักความแตกต่างระหว่างบุคคล หลักการเร้าความสนใจ หลักการเสริมแรง

4. หลักการประเมินผลและรายงานผล ซึ่งเกี่ยวกับการกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ การสร้างและการใช้เครื่องมือการประเมิน การตีความหมายและการรายงานผลการประเมิน

2. วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมครูในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างตรงตามความต้องการของผู้เรียนโดยยึดหลักให้เด็กเกิดศรัทธา สมาธิ และปัญญา

2. เพื่อส่งเสริมให้ครูได้จัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียนให้สามารถศึกษาได้ตลอดเวลาแม้ไม่ได้เข้าห้องเรียนปกติ ไม่จำกัดในเรื่องเวลาเรียนและประหยัดทั้งเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอื่น ๆ อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

3. เพื่อสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพและการพัฒนาวิชาชีพของตน นำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของตนอย่างมีคุณภาพ

3. ตัวแบบของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน

ตัวแบบการจัดการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของนักเรียน ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ 2) กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ 3) หลักไตรสิกขาสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้ และ 4) กิจกรรม/โครงการส่งเสริมการเรียนรู้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ได้แก่

1) ข้อมูลสู่การจัดการเรียนรู้ (Input) ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้เนื้อหา การจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้การใช้สื่อการจัดการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล

2) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (Process) เป็นขั้นตอนการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ ตั้งแต่ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ขั้นสรุป และขั้นวัดผลประเมินผลซึ่งขั้นที่สำคัญคือขั้นตอนการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นที่ต้องใช้ทักษะและเทคนิคในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด

3) ผลการจัดการเรียนรู้ (Output) เป็นขั้นตอนการประเมินผลพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเกิดผลสัมฤทธิ์มากน้อยเพียงใด หลังจากที่ได้ผ่านกระบวนการจัดการเรียนรู้ไปแล้ว

4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เป็นขั้นตอนการวิเคราะห์ผลจากการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับข้อบกพร่องและปัญหา โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อที่จะหาสาเหตุของปัญหาหรือข้อบกพร่องแล้วหา การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ได้ระบบการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ครั้งต่อไป

2. กระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้นั้นจัดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญองค์ประกอบหนึ่ง ซึ่งในที่นี้มีอยู่ 7 กระบวนการ ได้แก่ 1) ทักษะกระบวนการ 2) กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด 3) กระบวนการสร้างความตระหนัก 4) กระบวนการปฏิบัติ 5) กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 6) กระบวนการแก้ปัญหา และ 7) กระบวนการกลุ่ม ที่นำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ทักษะกระบวนการ อาจกล่าวได้ว่าทักษะกระบวนการเป็นการรวบรวมวิธีการจัดการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกัน ผู้ที่จัดการจัดการเรียนรู้แบบนี้ไม่จำเป็นต้องกังวลว่าได้ดำเนินการตามลำดับขั้นหรือไม่ ครบทุกขั้นตอนหรือไม่ เพราะการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งมีจุดเน้นต่างกันการจัดการเรียนรู้ ครั้งที่หนึ่งอาจเริ่มจากขั้นที่ 1 แล้วไปเน้นขั้นที่ 4, 5, 6 เป็นต้น ผู้สอนอาจเน้นทักษะบางขั้นมาก และบางขั้นน้อยกว่า อย่างไรก็ตามทักษะกระบวนการทั้ง 9 ประการนี้เป็นสิ่งที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน โดยให้ผู้เรียนมีนิสัยที่จะใช้กระบวนการเหล่านี้ในการคิดค้นคว้าหาความรู้ต่อไป ทักษะกระบวนการ 9 ประการมีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นตระหนัก ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหา ความจำเป็น เห็นความสำคัญของปัญหานั้นและต้องการเรียนรู้หรือแก้ปัญหา

2) ขั้นวิเคราะห์ วิเคราะห์ผู้เรียนนำปัญหาแยกแยะหาสาเหตุ ความสำคัญและพิจารณาองค์ประกอบของปัญหา

3) ขั้นสร้างทางเลือกที่หลากหลาย ผู้เรียนเสนอแนวทางแก้ปัญหา โดยไม่ต้องกังวลว่าดีหรือไม่ดี

4) ขั้นประเมินและเลือกทางเลือก ผู้เรียนคิด อภิปรายถึงแนวทางแก้ปัญหาที่ได้ผลและตรงปัญหาที่สุด

5) ขั้นปฏิบัติตกลงวางแผนการปฏิบัติตามทางเลือกโดยวิธีต่างๆ เช่น ลงมือทำ หาความรู้

6) ขั้นปฏิบัติอย่างชื่นชม ผู้สอนติดตามให้กำลังใจและให้การยอมรับ เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนให้ความร่วมมือด้วยความเต็มใจ

7) ขั้นประเมินระหว่างปฏิบัติผู้เรียนตรวจสอบการปฏิบัติงาน เพื่อตรวจความถูกต้อง เหมาะสม ผู้สอนให้การเสริมแรงตามข้อตกลง

8) ขั้นปรับปรุง ผู้เรียนยอมรับปัญหา ถ้ามีปัญหาก่อขึ้นในการทำงานผู้เรียนช่วยกันเสนอแนะและนำไปปรับปรุงด้วยตนเอง

9) ขั้นประเมินผลรวม ผู้เรียนทั้งชั้นสรุปการทำงานของตน

2. กระบวนการสร้างความคิดรวบยอด

มักใช้สอนคำนิยาม ศัพท์ และแนวคิดต่างๆ เช่น ในการจัดการเรียนรู้ความคิดรวบยอดเรื่อง “ดอกไม้จันทน์” มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นสังเกต เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับรูปร่าง ปริมาณ คุณสมบัติโดยใช้ประสาทต่างๆ คือ หู จมูก ลิ้น กายสัมผัส ในขั้นนี้ผู้เรียนอาจสงสัยว่าวัสดุที่จะใช้ในการประดิษฐ์ต่างๆ จึงไม่เหมือนกัน มีทั้งที่มีกระดาษ ลวด และกาบ เป็นต้น

2) ขั้นจำแนกความแตกต่าง เป็นการจำแนกกระดาษแต่ละชนิดมีผลต่อการประดิษฐ์อย่างไร

3) ขั้นหาลักษณะร่วม เป็นการกำหนดลักษณะร่วมบางประการของปัญหา

4) ขั้นระบุข้อความคิดรวบยอด เป็นการให้คำจำกัดความของดอกไม้จันทน์

3. กระบวนการสร้างความตระหนัก

มีกระบวนการ ดังนี้

1) ขั้นสังเกต ให้ผู้เรียนได้เห็น หรือสัมผัสกับปัญหา หรือวัตถุบางอย่าง

2) ขั้นวิจารณ์เห็นผลดีของการแก้ไขปัญหา และผลเสียของการไม่อาจแก้ปัญหาหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง

3) สรุป เห็นความสำคัญของปัญหา และพร้อมจะดำเนินการต่อปัญหาดังกล่าว

4. กระบวนการปฏิบัติ

มีขั้นตอน ดังนี้

1) ขั้นสังเกตรับรู้ รู้จักอุปกรณ์ในการปฏิบัติ เห็นตัวอย่าง ชื่อ และความหมาย

2) ขั้นทำตามแบบ แสดงแบบที่ละขั้นตอนจากพื้นฐานไปสู่ความซับซ้อนแล้ว ให้ผู้เรียนทำตามทีละขั้นตอนจนชำนาญ

3) ขั้นให้ทำเองโดยไม่มีแบบ ให้ผู้เรียนฝึกการปฏิบัติ โดยนำขั้นตอนย่อยมาประยุกต์เป็นงานรวม

4) ขั้นฝึกให้ชำนาญ เปลี่ยนสถานการณ์เปลี่ยนงานให้ผู้เรียนทำจนชำนาญ

5. กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการทางปัญญาซึ่งมีขั้นตอนตั้งแต่ การรับรู้ จำ เข้าใจ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ขั้นสร้างความคิดรวบยอด ให้ผู้เรียนสังเกต ทำกิจกรรมรับรู้ได้ความคิดรวบยอด เชื่อมโยงความสัมพันธ์ สรุปใจความได้ครบถ้วนถูกต้อง

2) ขั้นการอธิบาย ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเชิงเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่ กำหนด เน้นการใช้เหตุผล หลักการ กฎเกณฑ์ มีหลักฐานประกอบให้น่าเชื่อถือ

3) ขั้นการรับฟัง ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นตอบโต้คำวิจารณ์ และปรับเปลี่ยน ความคิดเดิมของตนโดยไม่ใช้อารมณ์ถ้าได้ข้อมูลที่ดีกว่า

4) ขั้นเชื่อมโยงความสัมพันธ์เปรียบเทียบความแตกต่าง ความคล้ายคลึง และสรุปจัด กลุ่มที่เป็นพวกเดียวกันในเชิงเหตุและผลในลักษณะอุปมา-อุปมัย

5) ขั้นวิจารณ์ วิเคราะห์ วิจารณ์ จำแนกหาส่วนดี ส่วนด้อย ส่วนสำคัญ ส่วนไม่สำคัญ ของสิ่งนั้นๆ

6) ขั้นการสรุป สรุปผลอย่างถูกต้องตามข้อมูลในขณะนั้น

6. กระบวนการแก้ปัญหา

เป็นกระบวนการหาคำตอบ หรือแก้ปัญหาด้วยตนเอง มีขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นสังเกต สัมผัสแล้วสำรวจหาความเหมือนกัน หรือแตกต่างกัน

2) ขั้นวิเคราะห์ผู้เรียนอภิปรายหัวข้อที่ตัวเองต้องการหาคำตอบที่สำคัญต่างๆ

3) ขั้นสร้างทางเลือก ผู้เรียนช่วยกันเสนอสมมุติฐานที่ตอบปัญหาต่างๆ ดังกล่าว ตลอดจนกำหนดกิจกรรมเพื่อหาคำตอบให้กับทางเลือก

4) ขั้นเก็บข้อมูล ประเมินทางเลือก โดยผู้เรียนทำงานตามแผนและบันทึกสิ่งที่ค้นคว้า ได้แล้วนำไปรายงานให้เพื่อนพิจารณาว่าสมมุติฐานหรือทางเลือกถูกต้องหรือไม่อย่างไร

5) ขั้นสรุป ผู้เรียนสังเคราะห์ความรู้ แล้วสรุป

7. กระบวนการกลุ่ม

การฝึกทำงานเป็นกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะกระบวนการกลุ่ม โดยมีเป้าหมายการทำงานที่แน่ชัด ควรดำเนินการเป็นขั้นๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ขั้นการมีผู้นำกลุ่ม “กลุ่มนักเกษตรน้อยอย่าลืมเลือกประธานกลุ่มก่อนนะครับ

2) ขั้นการกำหนดจุดประสงค์และวิธีการ “ขอบคุณครับที่เพื่อนๆ เลือกผมเป็นประธาน กลุ่ม ตอนนี้มาช่วยกันคิดซิว่า เราจะต้องทำอะไรบ้าง” “เราต้องช่วยกันทำแปลงปลูกไม้ดอกไม้ประดับไง” “เราจะทำอย่างไรกันดีล่ะ”

3) ขั้นการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิก “ใครจะเสนออีกบ้าง ถ้าไม่มีก็เป็นอัน ตกลงว่าเราจะทำแปลงปลูกทานตะวันกันนะครับ”

4) ขั้นการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ “.....ตกลงว่านิตจะไปหาเมล็ด ส่วนผมจะไปหา จอบ หาเสียม น้อยไปหาบัวรดน้ำ หน้อยกับนุชไปเก็บขี้วัว เราทุกคนจะมาช่วยกันทำแปลงเพาะเมล็ด ทานตะวัน แล้วก็รดน้ำทุกวัน ตกลงกันตามนี้นะ”

5) ขั้นติดตามผลและปรับปรุง “นุช ผมว่าตอนท้ายแปลงมันว่างๆ อยู่เนะ เราปลูก เพิ่มกันไหม” “นุชก็ว่าดีนะ แต่ลองถามเพื่อนคนอื่นๆ ดูหน่อยดีไหม”

6) ขั้นการประเมินผลและชื่นชมผลงาน “แปลงต้นทานตะวันของพวกเราสวยจริงๆ พรุ้งนี้ตัดดอกทานตะวันไปให้อาจารย์ผู้สอนกันดีไหม”

3. หลักไตรสิกขาสำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้

การสอนแบบไตรสิกขามีหมายถึงวิธีสอนที่นำกระบวนการฝึกอบรมและพัฒนาคนของ สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาประยุกต์เป็นวิธีสอนที่เน้นการปฏิบัติ ผูกหัดอบรมตน ด้วยหลัก ของศีล สมาธิปัญญาที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติให้เห็นจริงด้วยตนเองและควบคุม พฤติกรรมของตนให้เป็นไปในทางที่ดี คือ

ศีล คือ การดำรงตนด้วยดีในสังคม รักษาระเบียบวินัยปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบ ทางสังคมให้ถูกต้อง มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีงามเกื้อกูลประโยชน์ ช่วยรักษาและ ส่งเสริม สภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในทางสังคมให้อยู่ในภาวะเอื้ออำนวยแก่การที่ทุก ๆ คน จะสามารถดำเนิน ชีวิตได้ดีงาม

สมาธิ คือ การฝึกให้มีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ควบคุมตนเองได้ดี มีสมาธิ มี กำลังใจสูง ให้เป็นจิตที่สงบ ผ่องใส เป็นสุข บริสุทธิ์ ปราศจากสิ่งรบกวน หรือทำให้ เศร้าหมอง อยู่ใน สภาพเหมาะแก่การใช้งานมากที่สุด โดยเฉพาะการใช้ปัญญาอย่างลึกซึ้ง และตรงตามความเป็นจริง

ปัญญา คือ การฝึกอบรมให้เกิดปัญญาวิริยที่รู้แจ้งชัดตรงตามสภาพความเป็นจริง ไม่เป็นความรู้ ความคิด ความเข้าใจที่ถูกบิดเบือน เคลือบคลุม ย่อมสับสน หรือพรั่นพรึง เพราะ อิทธิพล ของกิเลสมีวิชาและตัณหาครอบงำจิตอยู่

4. การนำรูปแบบไปใช้

การนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย 1. ขั้นตอนสอน 2. การดำเนินการ 3. การประเมินผล มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นตอนสอน ผู้สอนควรเตรียมในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ศึกษาข้อมูลของผู้เรียนทุกด้านทั้งด้านความสามารถ สติปัญญา ความสนใจ ประสบการณ์เดิม สภาพครอบครัว ฯลฯ โดยอาจจะศึกษาจากกระเบียนสะสม แบบสอบถาม หรือจาก การสัมภาษณ์พูดคุย

2) กำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้โดยระบุเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมและเขียนให้ครอบคลุมทั้งด้าน ความรู้ ความคิด ทักษะกระบวนการและ เจตคติ

3) เลือกเนื้อหาที่จะสอน โดยศึกษาจากหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาและผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง จัดเนื้อหาให้ครบและเหมาะสมกับระยะเวลา สภาพผู้เรียนและสภาพแวดล้อม

4) พิจารณาเลือกเทคนิควิธีสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้เนื้อหา ระยะเวลา สภาพผู้เรียนและสภาพแวดล้อม

5) จัดเตรียมสื่อการจัดการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหา และกิจกรรม

6) จัดเตรียมและสภาพแวดล้อมทางการเรียน เช่น ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ โต๊ะ เก้าอี้ ป้ายนิเทศ แหล่งวิทยาการ และห้องสมุด ให้เหมาะสมและมีบรรยากาศที่ส่งเสริมสภาพการเรียนรู้

7) กำหนดวิธีการวัดผลประเมินผลให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้

8) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการเรียนรู้

2. ขั้นระหว่างสอน ควรดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เขียนไว้ตามลำดับขั้นดังนี้

1) ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน เป็นขั้นเตรียมความพร้อม ทบทวนความรู้เดิมและสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน ขั้นนี้ไม่ควรใช้เวลามากนัก

2) ขั้นดำเนินการจัดการเรียนรู้เป็นขั้นที่สำคัญอีกขั้นหนึ่ง เป็นขั้นที่ผู้สอนต้องใช้เทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ทักษะต่างๆ มาใช้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ผู้สอนต้องเป็นผู้เลือกใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนเอง และต้องปรับเปลี่ยนไปตามสภาพของเนื้อหา กิจกรรมและสภาพของผู้เรียน

3) ขั้นสรุป เป็นขั้นสรุปทบทวนความรู้และย้ำความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนมาทั้งหมด ซึ่งในขั้นนี้อาจมีการวัดผลเพื่อเป็นการทบทวนความรู้ด้วย

3. ขั้นหลังการจัดการเรียนรู้ เป็นขั้นของการวัดผลประเมินผลการจัดการเรียนรู้ว่าเป็นไปตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ มีสิ่งใดที่ควรมีการปรับปรุง เพิ่มเติม แก้ไข เพื่อให้การจัดการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปได้ผลดียิ่งขึ้น

5. เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

1. ปรับใช้ตัวแบบให้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา

2. ความร่วมมือของ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย, วิจารย์ พานิช. (2555). **วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท ตาตา พับลิเคชั่น จำกัด.
- วิภาดา พินลา, “กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์สำหรับครูสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝัง จริยธรรมในผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21”, **ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2559**
- วีระยุทธ กาญจน์ชูฉัตร, **โรคใหม่ สร้าง โลกแห่งการเรียนรู้ใหม่ : อนาคตการศึกษาไทยยุคหลัง COVID-19** [ออนไลน์] : <https://www.the101.world/future-of-thai-education-after-covid19/> [25 มิถุนายน 2563]
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), **คู่มือการจัดการโรงเรียนรับมือโควิด-19**, [ออนไลน์] : <https://resourcecenter.thaihealth.or.th/> [25 มิถุนายน 2563]
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544). **รายงานการอภิปรายเรื่อง พุทธธรรมนำ การศึกษาได้อย่างไร**. กรุงเทพมหานคร: สกศ...

